

27. juni 2026

Til:

Nynne E. Lemming, Miljøstyrelsen (MST)
Tolderlundsvej 3, 5000 Odense C, Denmark
Email: nyele@mst.dk

Rune Juelsborg Karsten, Naturstyrelsen (NST)
Førstballevej 2, 7183 Randsbøl, Denmark
Email: rujka@nst.dk

Vedr.: Hastekåbende opfordring til opdatering af Beredskabsplan for Havpattedyr (2024) i lyset af peer-reviewed videnskabelig evidens, fejlslagne reaktioner og den aktuelle sag om pukkelhvalen „Hartwin“

Kære fru Lemming, hr. Karsten og medlemmer af Beredskabsgruppen,

Vi skriver til jer som bekymrede borgere, havbeskyttelses fortalere og fagfolk, der med voksende bekymring har fulgt udviklingen i Danmarks reaktion på strandinger af havpattedyr gennem 2026. Vi har gennemgået den gældende Beredskabsplan for Havpattedyr (Strandingsberedskab, april 2024) og må respektfuldt men utvetydigt konstatere, at protokollen i sin nuværende form ikke er i overensstemmelse med den aktuelle peer-reviewed videnskabelige litteratur, ikke afspejler evidensbaseret veterinær praksis for respons på levende hvaler og har bidraget direkte til undgåelig dyrelidelse og død i danske farvande i 2026.

Dette brev angiver de konkrete mangler i den nuværende protokol, citerer den peer-reviewed litteratur, der modsiger dens grundlæggende antagelser, gennemgår nylige sager, hvor protokollens anvendelse resulterede i fiasko, og afsluttes med et hastekrav om både en øjeblikkelig veterinær intervention for pukkelhvalen „Hartwin“, der aktuelt befinder sig i danske farvande, og en gennemgribende revision af Beredskabsplanen.

1. Protokollens standardposition vedrørende store hvaler modsiges af peer-reviewed forskning

Afsnit 5.3 i Beredskabsplanen fastslår utvetydigt: „Havpattedyr tages ikke i pleje.“ Afsnit 5.4 fastsætter en 4-meter-grænse, over hvilken hvaler som udgangspunkt lades i fred og ikke håndteres af mennesker („hvaler længere end 4 meter lades i fred og naturen går sin gang“). Planen angiver endvidere, at Beredskabsplanen ikke organiserer såkaldte redningsaktioner, der forsøger at trække strandede hvaler tilbage i havet. Dette præsenteres som en sikkerheds- og dyrevelfærdsbeslutning.

Den publicerede videnskabelige og operationelle litteratur modsiger imidlertid direkte præmissen om, at redning af store hvaler er umulig eller iboende skadelig. Vi henleder opmærksomheden på følgende peer-reviewed og dokumenterede sager:

Gulland et al. (2008) dokumenterede sagen om to pukkelhvaler („Delta“ og „Dawn“) i Sacramento-floden, Californien, i 2007. Disse dyr tilbragte ca. 20 dage i ferskvand

og pådrog sig synlige hudskader fra lav saltholdighed, der nøje svarer til den ferskvands-dermatitis, der observeres hos hvaler i Østersøen. Redningsindsatsen omfattede den første dokumenterede antibiotika-indgivelse via pil til fritlevende pukkelhvaler ved hjælp af en modificeret pilebøsse fra en båd – beviset for, at farmakologisk intervention på en stor, fritsvømmende hval er både gennemførlig og sikker. Ferskvands-hudskaderne forsvandt inden for ca. 24 timer efter dyrenes tilbagevenden til saltvand. Beredskabsplanen indeholder ingen bestemmelse om fjernmedicinering, selv om denne teknik har været etableret i den peer-reviewed litteratur i næsten to årtier.

Thalmann, Gales, Greenwood og Gedamke (2008, Marine Mammal Science) publicerede Tasmanien 2007-kaskelot-genopsætningen, hvor strandede kaskelotter på over 30 tons hver blev genudsat levende ved hjælp af en net-bugser-metode efter 96 timers stranding. Førsteforfatter Sam Thalmann bekræftede skriftligt den 10. april 2026, at net-bugser-metoden er „grundsættligt egnet“ til redning af pukkelhvaler. Massestrandingen i Macquarie Harbour, Tasmanien 2020, resulterede i vellykket genopsætning af 114 grindehvaler – den største dokumenterede hvalredningsaktion nogensinde. Disse erfaringer blev kodificeret i NRE Tasmania 2022 Cetacean Incident Manual, verdens mest omfattende publicerede redningsmanual. Beredskabsplanen citerer ingen af disse kilder.

Olhasque et al. (2025, Animals) publicerede sagen om Rance-mundingen, hvor en ung pukkelhval, fanget bag et tidevandskraftværk i Bretagne, Frankrig, i 2023 blev reddet inden for ca. to dage ved hjælp af ikke-invasive metoder. Denne artikel blev publiceret tre måneder før den tyske pukkelhval-stranding og repræsenterer den seneste peer-reviewed beretning om en vellykket redning af en ung pukkelhval i europæiske farvande. Den er ikke refereret i nogen dansk strandingsprotokol.

Humphrey-sagerne (San Francisco Bay, 1985 og 1990) demonstrerede, at en stor pukkelhval dybt inde i et lukket farvand kan ledes tilbage til åbent hav ved hjælp af undervandsafspilning af pukkelhval-social og føde-lyde. Humphrey blev flyttet ca. 130 kilometer på syv timer med denne ikke-invasive teknik. Han blev genobserveret i live og sund i de følgende år. Beredskabsplanen indeholder ingen bestemmelse om akustisk lokken eller drift, selv om disse teknikker har været dokumenteret i den videnskabelige litteratur i over 40 år.

NOAA-sagen NY4236 (East Hampton, New York, 2010) er den mest omfattende obduktion, der nogensinde er udført på en strandet ung pukkelhval. Den fulde diagnostiske udredning – herunder komplet blodtelling, serumkemi, urinanalyse med myoglobin-test, bakteriekultur, morbillivirus-PCR og et biotoksin-panel – fandt ingen underliggende sygdom, ingen udsultning, ingen biotoksiner, ingen morbillivirus og kunne ikke fastslå årsagen til strandingen. Dette modsiger direkte den doktrinære antagelse, der er indlejret i Beredskabsplanen, om at strandinger iboende er et symptom på alvorlig underliggende sygdom, og at „naturen bør gå sin gang.“

Workshop-rapporten Sharp et al. (WHOI-2024-05, november 2024) fra Woods Hole Oceanographic Institution repræsenterer den seneste ekspertkonsensus om responsmetoder ved strandinger af store hvaler, herunder sele-metoden til genopsætning af store hvaler. Denne rapport blev publiceret få måneder før den aktuelle række af strandinger i danske og tyske farvande, men dens anbefalinger fremgår ingen steder i Beredskabsplanen.

2. Protokollen fejlede katastrofalt i 2026: Danmarks track record i år

Beredskabsplanens standardposition om ikke-intervention for store hvaler blev testet gentagne gange i 2026. Resultaterne taler for sig selv.

Februar 2026: Otte kaskelotter strandede i Danmark i tre separate hændelser: den første ved Ålbæk Bugt/Skagen den 1. februar, den anden ved Esbjerg/Blåvandshuk, og en massstrandning af seks unge hanner ud for Fanø den 21.–22. februar. Alle otte dyr døde. Miljøstyrelsen erklærede eksplicit, at det „er ikke muligt at aflive en strandet kaskelot på en måde, der er både etisk og sikker,“ og myndighederne valgte at lade de resterende dyr dø. Der blev ikke gjort noget redningsforsøg for noget af dyrene, til trods for at Tasmanien 2007-kaskelot-redningen (Thalmann et al. 2008) har demonstreret, at kaskelotter af sammenlignelig størrelse kan genopsættes levende med net-bugser-metoden efter 96 timers strandning. De danske myndigheder kendte enten ikke til denne peer-reviewed præcedens eller valgte at se bort fra den. Begge konklusioner er uacceptable.

Maj 2026: Pukkelhvalen „Timmy/Hope“ blev fundet død ud for øen Anholt i danske farvande den 14. maj 2026, efter et kontroversielt redningsforsøg i Tyskland og ugers institutionel lammelse. Denne hval havde overlevet over femten måneder i Østersøen, havde fødet sig succesfuldt, havde selv-flottet tre gange for egen kraft og var af de tyske eksperter eget samtidige record vurderet som „velernæret.“ Under den tyske respons blev medicinering forbudt, evidensbaserede sele-metoder blev blokeret, og ugers institutionelle forsinkelser lod dyrets tilstand forværre sig – præcis den selvopfyldende profeti, som den peer-reviewed kritik identificerer. Danmarks egen rolle begrænsede sig til at bekræfte døden og planlægge en obduktion. Europa-Parlamentet har siden rejst et formelt spørgsmål (E-001579/2026), der spørger, om Kommissionen agter at foreslå en koordineret EU-dækkende nødplan for hvalstrandinger, med eksplicit henvisning til denne sag.

3. Specifikke mangler i Beredskabsplanen

Efter gennemgang af hele Beredskabsplanen identificerer vi følgende specifikke mangler, der er uforenelige med aktuel evidensbaseret praksis:

a) Ingen bestemmelse om veterinær intervention på levende store hvaler. Protokollens eneste muligheder for hvaler over 4 meter er aflivning (som protokollen selv anerkender er upraktisk for store hvaler) eller opgivelse. Der er ingen bestemmelse om fjernmedicinering via pil, ingen farmaceutisk protokol for medicinering af store hvaler, intet eksisterende samarbejde med veterinære specialister med erfaring i hvalfarmakologi, og ingen omtale af den antibiotika-pil-teknik, der er dokumenteret af Gulland et al. (2008).

b) Ingen rednings- eller genopsætningsmetodik. Beredskabsplanen erklærer udtrykkeligt, at den ikke organiserer redningsaktioner. Dette er et politisk valg, ikke en videnskabelig konklusion. NRE Tasmania 2022 Cetacean Incident Manual tilbyder detaljerede, feltafprøvede protokoller for triage, genopsætning, drift, transport, frigivelse og overvågning efter frigivelse for hvaler af alle størrelsesklasser. Workshop-rapporten Sharp et al. (WHOI-2024-05) dokumenterer sele-metoden. Net-bugser-metoden fra Thalmann et al. (2008) er med succes blevet anvendt på dyr

med dobbelt vægten af de hvaler, der er strandet i Danmark. Intet af dette er refereret eller inkorporeret.

c) Ingen kapacitet til akustisk drift eller lokken. Humphrey-sagen demonstrerede akustisk lokken af en pukkelhval over 130 kilometer i 1985. Både sagen Gulland et al. (2008) ved Sacramento-floden og sagen Olhasque et al. (2025) ved Rance-mundingen anvendte koordinerede drivteknikker. Beredskabsplanen indeholder ingen bestemmelse om akustisk afskræknings- eller lokkeudstyr, ingen flotillestyringsprotokol og ingen kapacitet til kontinuerlige eskortoperationer – heller ikke om natten.

d) Ingen diagnostisk standard for sundhedsvurdering af levende hvaler. Protokollen har ingen diagnostisk minimumsstandard for vurdering af en levende strandet hval, før beslutningen om at opgive den træffes. NOAA-sagen NY4236 viser, at en omfattende diagnostisk udredning herunder blodprøver, urinanalyse, ultralyd og toksikologi er den minimumsstandard, der kræves for en forsvarlig klinisk bestemmelse.

e) Ingen rammer for grænseoverskridende koordinering. Sagen Timmy/Hope viste, at hvaler ikke respekterer nationale grænser. Hvalen strandede i Tyskland, blev transporteret gennem Østersøen, frigivet i Skagerrak og fundet død i danske farvande. Beredskabsplanen indeholder ingen bestemmelser om grænseoverskridende koordinering med tyske, svenske eller andre søfartsmyndigheder ved levende strandingssager.

f) Ingen bestemmelse om rehabilitering. Protokollen angiver, at havpattedyr ikke tages i pleje, med henvisning til risiko for sygdomsoverførsel, habituation og indgreb i den naturlige selektion. Mens dette er legitime overvejelser for sælunger, er de ikke på samme måde gældende for store hvaler, der er blevet geografisk fanget. En pukkelhval, der svømmer ind i Østersøen og ikke kan finde udgangen, er ikke genstand for „naturlig selektion“ – den er geografisk desorienteret. Beredskabsplanen skelner ikke mellem disse grundlæggende forskellige scenarier.

4. Internationale forpligtelser, som Danmark ikke opfylder

Beredskabsplanens eget Bilag 1 anerkender Danmarks forpligtelser under EU's Habitatdirektiv, ASCOBANS, OSPAR, HELCOM og IWC. Habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EØF) forpligter medlemslandene til at opretholde eller forbedre bevaringsstatus for alle hvalarter. Alle hvaler i EU-farvande er opført på bilag IV og kræver et strengt beskyttelsesregime, der forbyder forsætlig dræbning og forstyrrelse. Mens direktivet ikke eksplicit påbyder redningsoperationer, rejser den bevidste beslutning om at tilbageholde tilgængelig, evidensbaseret veterinær behandling fra en beskyttet art i nød – når en sådan behandling er påvist gennemførlig i den peer-reviewed litteratur – alvorlige spørgsmål om, hvorvidt Danmark opfylder sine forpligtelser til den „strenge beskyttelse,“ som direktivet kræver.

ASCOBANS Bilag 3 forpligter specifikt parterne til at „bestræbe sig på at oprette et effektivt system til rapportering af strandinger og til at opsamle og gennemføre obduktioner.“ Et system, der effektivt indsamler døde eksemplarer, men ingen

indsats gør for at forhindre levende dyr i at dø, opfylder ikke ånden i denne forpligtelse.

Europa-Parlamentets spørgsmål E-001579/2026 har allerede fremhævet, at de nuværende EU- og regionale rammer ikke indeholder en omfattende nødresponsmekanisme for strandinger, og at flere ikke-EU-lande har etableret koordinerede nationale responssystemer, der overgår den europæiske tilgang. Danmarks nuværende protokol eksemplificerer præcis den mangel, som Parlamentet identificerer.

5. Den aktuelle sag: Hartwin har akut brug for veterinær opmærksomhed

Per 25. juni 2026 er en pukkelhval betegnet „Hartwin“ blevet observeret i Lillebælt mellem det danske fastland og øen Fyn. Hvalen er blevet fulgt siden januar 2026, idet den successivt er observeret ud for den engelske kyst ved South Shields, Nederlandene og Danmark. Fotografier og video viser unormal hudmisfarvning, som hvaleksperten Carl Kinze fra Statens Naturhistoriske Museum har vurderet kan indikere en svampeinfektion.

Under den gældende Beredskabsplan vil denne hval ikke modtage medicinsk behandling, ingen veterinær vurdering ud over visuel observation og ingen intervention for at lede den ud af stadigt farligere farvande. Hvis den strander, foreskriver protokollen, at den „lades i fred.“ Hvis den viser tegn på lidelse, er protokollens eneste responsmulighed for et dyr af denne størrelse at kontakte Beredskabsgruppen til drøftelse. Dette er ikke en tilstrækkelig respons på et synligt sygt beskyttet dyr, for hvilket evidensbaserede behandlinger eksisterer.

Vi kræver følgende øjeblikkelige tiltag vedrørende Hartwin:

1. Udsendelse af en kvalificeret havpattedyr-veterinær til at gennemføre en klinisk vurdering af hvalen, herunder mindst nærbilledsdokumentation af hudtilstanden og en fjernbiopsi til laboratorieanalyse.
2. Forberedelse og godkendelse af en farmaceutisk protokol for fjern-antibiotika-indgivelse via pil ifølge den metodik, der er etableret af Gulland et al. (2008). Denne teknik er med succes anvendt på fritlevende pukkelhvaler og kræver ikke fysisk fastholdelse.
3. Etablering af kontinuerlig overvågning og, hvis hvalens kurs indikerer, at den bevæger sig dybere ind i Østersøen, udsendelse af en koordineret eskorte- og akustisk afskrækningsoperation for at lede den mod Nordsøen, ifølge protokollerne i NRE Tasmania 2022 Cetacean Incident Manual og sagen Olhasque et al. (2025) ved Rance-mundingen.
4. Øjeblikkelig koordinering med tyske, svenske og nederlandske søfarts- og miljømyndigheder for at etablere en grænseoverskridende overvågnings- og responsramme for dette specifikke dyr.

6. Krav til protokolrevision

Ud over den aktuelle sag med Hartwin kræver vi en gennemgribende revision af Beredskabsplan for Havpattedyr, der inkorporerer følgende:

1. Erstatning af standardpositionen om ikke-intervention for store hvaler med en beslutningsramme, der tager udgangspunkt i redning, i overensstemmelse med evidensbasen fra vellykkede operationer dokumenteret i den peer-reviewed litteratur (Gulland et al. 2008; Thalmann et al. 2008; Olhasque et al. 2025; Sharp et al. WHOI-2024-05; NRE Tasmania 2022).
2. Etablering af en farmaceutisk protokol for fjernmedicinering af hvaler, herunder stående veterinær bemyndigelse til at indgive antibiotika og antiinflammatoriske midler via pil uden sagsvis bureaukratisk godkendelse, der koster kritisk tid.
3. Udvikling og regelmæssig øvelse af drift-, akustisk lokke- og eskort-protokoller for hvaler, der svømmer ind i danske indre farvande, Østersøen eller andre farvande, hvorfra de ikke selv kan navigere ud.
4. Fastlæggelse af diagnostiske minimumsstandarder for sundhedsvurdering af levende strandede hvaler, herunder blodprøver, biopsi og ultralyd, før nogen beslutning om at opgive eller aflive et beskyttet dyr træffes.
5. Etablering af grænseoverskridende koordineringsaftaler med Tyskland, Sverige, Nederlandene og andre relevante søfartsnationer for respons på levende hvalstrandinger.
6. Optagelse af mindst ét medlem med dokumenteret operativ erfaring i vellykket redning af store levende hvaler i Beredskabsgruppen, for at sikre at rådgivningsorganet omfatter redningsekspertise – ikke kun ekspertise i obduktion, populationsbiologi og prøveindsamling.
7. Forpligtelse til fuld gennemsigtighed, herunder offentliggørelse af alle beslutningsprocesser, anvendte protokoller og resultater, med uafhængig efterevaluering af enhver levende strandingsbegivenhed, der resulterer i dyrets død.

7. Konklusion

Danmarks Beredskabsplan for Havpattedyr er i sin nuværende udformning og anvendelse en prøveindsamlingsprotokol med en vedhæftet aflivningsprocedure. Det er ikke en redningsprotokol. Det er ikke en dyrevelfærdsprotokol. Den afspejler ikke den aktuelle stand af peer-reviewed videnskabelig viden om respons på levende hvalstrandinger. Den reddede ikke otte kaskelotter i februar. Den bidrog ikke til at redde pukkelhvalen Timmy/Hope. Og medmindre den grundlæggende revideres, vil den heller ikke redde Hartwin.

Den peer-reviewed litteratur er klar: Store hvaler kan reddes fra strandinger og fra lukkede farvande. Ferskvands-hudskader forsvinder ved tilbagevenden til saltvand. Strandede hvaler overlever genopsætning selv efter dages stranding. Farmakologisk intervention via pil er mulig på fritlevende pukkelhvaler. Akustisk lokken kan lede en pukkelhval ud af et lukket farvand. Omfattende redningsmanualereksisterer i den publicerede litteratur. Spørgsmålet er ikke, om disse metoder virker. Spørgsmålet er, om Danmark vil anvende dem.

Vi afventer jeres svar vedrørende både den aktuelle sag med Hartwin og tidsplanen for en gennemgribende revision af Beredskabsplanen. Vi forbeholder os retten til at eskalere denne sag til Europa-Kommissionen under Habitatdirektivets procedure for overtrædelsesklage, såfremt der ikke modtages et substantielt svar inden for 14 dage.

Med venlig hilsen,

StrandedNoMore
strandednomore.org

Citeret litteratur

Gulland, F.M.D., et al. (2008). Eastern Pacific gray whale unusual mortality event, 1999–2000, and Sacramento River humpback whale intervention. NOAA Technical Memorandum.

IJsseldijk, L.L., Brownlow, A.C., and Mazzariol, S. (2019). Best practice on cetacean post mortem investigation and tissue sampling. Joint ACCOBAMS and ASCOBANS document.

Krause, B. (1985). First-person diary: Humphrey the Humpback rescue, San Francisco Bay. NMFS operational record.

Miljøstyrelsen (2024). Beredskabsplan for havpattedyr, Strandingsberedskab. Danish Ministry of the Environment.

NOAA NY4236-10 case report. East Hampton, NY, 2010. NOAA stranding database.

NRE Tasmania (2022). Cetacean Incident Manual. Department of Natural Resources and Environment, Tasmania, Australia.

Olhasque, A., et al. (2025). Rescue of a juvenile humpback whale from the Rance Estuary, Brittany, France. *Animals*.

Sharp, S.M., et al. (2024). Large Whale Stranding Response Workshop Report. WHOI-2024-05. Woods Hole Oceanographic Institution.

Stranded No More (2026). The Case of a Juvenile Humpback Whale off the German Baltic Coast, February 2025–June 2026: A Critical Brief. Version 7.2.

Thalmann, S., Gales, N., Greenwood, A., and Gedamke, J. (2008). Refloating stranded sperm whales in Tasmania, 2007. *Marine Mammal Science*.

European Parliament Question E-001579/2026. EU action to implement a whale stranding emergency plan.